

مشکلات و چالش‌های نظام‌های اداری در جهان سوم

کلتوم بهروزی^۱، صبریه احمدی^۲

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت دولتی دانشگاه پیام نور ملایر، kpeyman56@yahoo.com

^۲دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت دولتی دانشگاه پیام نور ملایر

چکیده

کشورهای جهان سوم ضمن تفاوت‌های بسیاری که با یکدیگر دارند از جهاتی آنچنان شبیه یکدیگرند که می‌توان آنها را در یک گروه یا دسته، تحت مطالعه و بررسی قرار داد. یکی از جنبه‌های مشترک بین کشورهای جهان سوم خصوصیات نظام اداری حاکم بر این جوامع و مشکلات ناشی از آنهاست. خصوصیات مذکور به گونه‌ای مشابه اند که این کشورها را به نحو بارزی از دیگر کشورها متمایز می‌سازد. نظام اداری در هر سازمانی جز لاینفک سازمان به حساب می‌آید. این نظام در واقع محملی برای تحقق اهداف و برنامه سازمان بوده و کارایی و اثربخشی کلیه اجزا و مؤلفه‌های سازمان به آن بستگی دارد. یکی از اصلی‌ترین علل عقب ماندگی برخی از کشورها، ویژگیها و خصوصیات حاکم بر نظام‌های اداری و مدیریتی آنهاست از این رو در این مقاله مروری تلاش شده است تا به بررسی برخی از ویژگیهای حاکم بر نظام‌های اداری کشورهای جهان سوم پرداخته شود. مطالعات تاریخی و تطبیقی پیرامون رابطه نظام‌های سیاسی و اداری حاکی از آن است که نظامهای کارآمد اداری به ثبات و دوام نظامهای سیاسی از راه مشروعیت بخشیدن به آنها کمک می‌کند و در مقابل عدم انسجام و بی‌ثباتی نظامهای سیاسی ضعفها و نارسایی‌های نظامهای اداری را تشدید می‌کند

واژه‌های کلیدی

چالش‌ها، نظام‌های اداری، جهان سوم..

مقدمه

با آغاز قرن بیست و یکم، ضرورت ایجاد تحول در نظام اداری و انجام اصلاحات ساختاری با وضوح بیشتری نمایان می‌شود. در جهان متحول که منابع آن در برابر نیازها و انتظارات، روز به روز کاستی می‌گیرد، دولت‌ها برای کارآمد شدن تحت فشارهای شدیدی هستند و از ساز و کارهای گوناگون برای رفع مشکلات یاری گرفته‌اند. ابزارهای اصلاحی دولت‌ها در زمینه‌های مختلف شکل گرفته‌اند اما از آن میان، آسیب‌شناسی اداری بیشترین کاربرد را در کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه داشته است.

مدیریت به مفهوم کلی آن سابقه‌ای به قدمت زندگی جمعی انسان‌ها دارد. اما آنچه که به عنوان دانش مدیریت سازمان‌ها و موسسات تکامل پیدا کرده است، مربوط به اواخر قرن ۱۹ و عمدتاً قرن ۲۰ است. تا قبل از قرن بیستم سازمان‌ها در مقیاس کوچک و با استفاده از روشی ساده اداره می‌شدند و هنوز پیچیدگی امروز خود را پیدا نکرده بودند. در حالیکه امروزه مدیریت‌ها با مسایل گوناگونی همچون جمعیت فزاینده، رکود، آگاهی اجتماعی، کمبود منابع تورم، رقابت و نظایر آن روبرو هستند. توجه به همه این مسایل با بزرگ شدن نسبی سازمان‌ها و پیشرفت تکنولوژی و استفاده از علوم نظیر ریاضیات، اقتصاد و کامپیوتر، پیچیدگی مدیریت را زیاده‌تر کرده است [۱].

حضرت امام خمینی (ره) در کتاب «ولایت فقیه» خود، وجود احکام مالی، دفاع ملی، احقاق حقوق و احکام جزایی در متن دین و شریعت را دلیل بر لزوم تشکیل حکومت، نظامات اداری هر کشوری دانسته، می‌نویسند: «سنت و رویه پیغمبر (ص) دلیل بر لزوم تشکیل حکومت است؛ زیرا اولاً: خود تشکیل حکومت داد و ثانیاً: برای پس از خود به فرمان خدا تعیین حاکم کرده است.

نظام اداری در هر سازمانی جز لاینفک سازمان به حساب می‌آید. این نظام در واقع محملی برای تحقق اهداف و برنامه سازمان بوده و کارایی و اثربخشی کلیه اجزا و مؤلفه‌های سازمان به آن بستگی دارد. نظام اداری متشکل از چهار زیرنظام «ساختار تشکیلاتی»، «نیروی انسانی»، «روشهای انجام کار» و «قوانین و مقررات حاکم» می‌باشد. کیفیت مجموعه این نظام متأثر از دو گروه سیاست کلی در سطوح ملی و بین‌المللی است. بررسی تحلیلی جایگاه و اثرگذاری برخی از اجزای این نظام شامل کارگزینی و جذب نیروی انسانی، ارزشیابی فعالیتها و برنامه‌ها و کارکنان، آموزش ضمن خدمت، روابط عمومی، نظارت، تکمیل و تجهیز منابع فیزیکی و سرمایه‌ای و ... مؤید موقعیت کلیدی و تمام عیار این نظام در موفقیت یا شکست سازمان می‌باشد. بر همین اساس، اصول و سیاست‌های لازم‌الرعایه برای این نظام تعریف می‌شود که مدیران موظف به پیاده‌سازی آن هستند. قدر مسلم بخش قابل ملاحظه‌ای از ناکارآمدی دستگاه‌های دولتی در کشورهای در حال توسعه را باید در نظام اداری این دستگاه‌ها جستجو کرد [۲].